

Aan: BBB Fractie Wetterskip Fryslân
Van: Klaas van Weperen

CC: Algemeen Bestuur Wetterkip Fryslân

Onderwerp: Rapportage Verkenning nieuw Dagelijks Bestuur Wetterskip Fryslân

Leeuwarden, 12 april 2023

Geachte opdrachtgever,

Op 20 maart jl. ben ik op voordracht van u begonnen met mijn opdracht als verkenner naar een professioneel, stabiel Dagelijks Bestuur voor Wetterskip Fryslân. Ik dank u en het gehele Algemeen Bestuur allereerst hartelijk voor het breed gevoelde vertrouwen bij de start van mijn opdracht. 18 Jaar lang heb ik deel mogen uitmaken van het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân en haar rechtsvoorgangers. Bij mijn afscheid is dat bekroond met het ere-burgerschap van Wetterskip Fryslân. Het is een voorrecht om op deze wijze zoveel jaar later nog te mogen bijdragen aan de vorming van een coalitie en Dagelijks Bestuur. Een eervolle taak in de wetenschap dat er een breed gedragen wens was voor een hernieuwde start met herstel van relaties.

Op 15 maart 2023 zijn 337.209 stemmen uitgebracht voor Wetterskip Fryslân. Water Natuurlijk, FNP, PvdA, CDA, VVD, Christenunie en Partij voor de Dieren haalden 1 of meerdere zetels. Lagere Lasten Burger werd niet herkozen, 50Plus deed deze verkiezingen niet mee. Twee nieuwkomers werden gekozen te weten: BBB en BvNL. Ten opzichte van de vorige periode is er vanwege een wetswijziging ook wijziging geweest in de geborgde zetels. Geborgd natuur behield haar twee zetels, geborgd ongebouwd ging van drie naar twee en de bedrijven mochten hun geborgde zetels niet meer invullen. Daarmee is zetelverdeling :

Fractie / Partij	Zetels	Fractie / Partij	Zetels
BBB	7	VVD	1
Water natuurlijk	4	Christenunie	1
PvdA	2	Partij voor de Dieren	1
FNP	2	BvNL	1
CDA	2	Geborgd Ongebouwd	2
		Geborgd Natuur	2

BBB heeft gewonnen en initiatief genomen om te komen met een verkenner voor de volgende fase. De BBB heeft mij daarbij alle ruimte en vertrouwen gegeven om zowel hen als alle partijen en geborgde fracties met open blik tegemoet te treden en alle mogelijkheden te inventariseren.

De verkenning heeft plaatsgevonden in twee rondes. In de eerste ronde alle fracties apart, ook de geborgde. Er is tussentijds mondeling verslag gedaan aan de BBB. Tweede ronde gesprekken zijn geweest met achtereenvolgens BBB, CDA, PvdA, gezamenlijke fracties WN, geborgd natuur, gezamenlijke fractie VVD en geborgd ongebouwd, CU, Partij voor de Dieren, BvNL en wederom BBB.

Bij de gesprekken waren de partijen met twee personen vertegenwoordigd met uitzondering van BvNL in het eerste gesprek. Die werd op dat moment door één persoon vertegenwoordigd. De verkenner werd bij de gesprekken ondersteund door een bestuursadviseur en de adjunct secretaris directeur van Wetterskip Fryslân. Van de gesprekken zijn verslagen gemaakt die door de partijen (waar nodig) gecorrigeerd en met expliciete goedkeuring zijn terug gestuurd. Deze verslagen blijven geheim totdat de formatie voorbij is.

Eerste en tweede ronde gesprekken

Duiding van de verkiezingsuitslag

Rode draad uit de eerste ronde gesprekken volgend uit de duiding van de verkiezing.

- Behoeftte aan herstel van relaties na vorige periode
- Kans om opnieuw te beginnen
- Grote overwinning BBB, zetelwinst WaterNatuurlijk een duidelijk signaal: werk samen, brede coalities noodzakelijk. Elkaar vasthouden. Als in het DB al niet samengewerkt kan worden, hoe geloofwaardig ben je dan als overheid wanneer je dat in de praktijk wel verwacht van betrokkenen
- Wetterskip weer dichtbij de mensen brengen: gevoel terug van ús Wetterskip. Tegelijkertijd mag Wetterskip zich opstellen als waterautoriteit. Spreekt en handelt met kennis van zaken.
- Enorme winst BBB past niet direct bij mening in maatschappij over WF gezien de resultaten stakeholderanalyse. WF geniet groot vertrouwen bij grootste deel van de gemeenschap. De verkiezingsuitslag lijkt daarmee veel meer een reflectie te zijn op het vertrouwen in de (landelijke) overheid. Nader onderzoek nodig naar wat uitslag echt voor betekenis had
- Regionale zichtbaarheid versterken, wellicht met regionale loketfuncties.
- Betaalbaarheid van de taken van WF staat onder druk. Grote noodzaak tot DB met daarin minimaal één maar liefst twee leden met lobbyvaardigheden en netwerk in Den Haag cq Europa om actief op zoek te gaan naar andere fondsen. Dit vraagt ook om benodigde ambtelijke ondersteuning en focus.
- Begroting moet in evenwicht blijven, geen verdere oploop schuldenpositie, liever nog wat naar beneden. Ingezette financiële koers is voor groot aantal partijen essentieel.
- Er zijn grote complexe opgaven die vragen om een proactieve en innovatieve houding en gedrag van zowel bestuur als ambtelijke dienst.
- Oog hebben voor stabiel DB en ook stabiliteit in AB.
- Professioneel DB bestaande uit bij voorkeur vier personen, maximaal 5 personen die samen met de dijkgraaf een echt team vormen met collectieve verantwoordelijkheid in collegiaal bestuur.
- De veranderende rol van waterschappen in Nederland, met daarbij de wetenschap dat WF het grootste beheersgebied heeft met complexe opgaven, én het nieuwe signaal om dichter op de samenleving te gaan werken, en externe middelen binnen te halen, vraagt om intensieve bestuurlijke sturing.

Veilig, voldoende en schoon water zijn en blijven de belangrijkste taken. Op deze doelen vinden alle partijen elkaar wel. Hoe de inhoudelijke samenwerking mogelijk is, vraagt vooral verdieping op een aantal onderwerpen ten aanzien van:

- * hoe ziet de uitvoering in maatregelen eruit?
- * op welke wijze gaat dat met de mienskip gerealiseerd worden?
- * hoe lang willen we daarover doen?
- * hoeveel geld mag dat kosten?
- * wie gaat dat betalen, WF of met behulp van externe middelen en welke zijn dat dan?

Mogelijke coalitie: brede coalitie

In de eerste ronde gesprekken is een scan van deze onderwerpen aan de orde geweest. Op basis daarvan is de conclusie dat een brede coalitie gewenst is waarbij de basis gevormd wordt door : BBB en Water Natuurlijk eventueel met geborgd landbouw en natuur. Deze vier fracties samen vertegenwoordigen al: $7+4+2+2 = 15$ zetels van de 25 zetels die beschikbaar zijn. Een meerderheid. Het algemene beeld en mijn advies is dat deze brede basis verbindende ervaren partijen nodig heeft die voor stabiliteit en krachtig handelen kunnen zorgen in zowel het Dagelijks als Algemeen Bestuur. Na twee gesprekrondes met alle partijen zie ik daarvoor mogelijkheden in de combinatie met PvdA, VVD, en FNP. Al deze partijen zien een getrapte vertegenwoordiging in een DB als een reële mogelijkheid.

Hierbij was het uitgangspunt dat BBB twee kandidaten zou leveren, waarvan één kandidaat alleen en één kandidaat in samenwerking met een andere partij. Geborgd Landbouw en VVD zijn ook samen met één kandidaat gekomen. In de tweede ronde gesprekken werd duidelijk dat een gezamenlijke vertegenwoordiging in het DB door één kandidaat namens BBB en CDA onvoldoende draagvlak had. Hierdoor is samenwerking in de brede coalitie met CDA onmogelijk geworden. FNP heeft aangegeven mee te willen blijven doen in de vervolggesprekken. FNP sluit graag aan bij geborgd landbouw en VVD. Christenunie heeft herhaaldelijk aangegeven een verbindende en opbouwende partij te zijn die ook deze rol wil spelen. Echter hebben zij duidelijk te kennen gegeven een andere wijze van verkennen te willen: eerst op inhoud, daarna pas samenstelling DB. Echter ik heb voor een ander traject gekozen waarbij focus en afstemming op politieke ideologie en identiteit elkaar afwisselen. Dat heeft ertoe geresulteerd dat ik adviseer de Christenunie niet mee te nemen in de brede coalitie. Door het onmogelijk worden van de combinatie BBB – CDA resp. BBB- CU is de situatie dat BBB toch twee zetels van de DB-zetels gaat invullen. Water Natuurlijk, PvdA en geborgd natuur hebben op verzoek van de verkenner overwogen om de formatie in te gaan als een eenheid op inhoud en kunnen samen twee DB-kandidaten leveren. Geborgd Landbouw, VVD en FNP kunnen samen ook één DB-kandidaat leveren.

Een brede coalitie van BBB, geborgd ongebouwd, Water Natuurlijk, geborgd Natuur, PvdA, FNP, en VVD vertegenwoordigt $7 + 2 + 4 + 2 + 2 + 2 + 1 = 20$ zetels van de 25 te vergeven zetels. En daarmee alle ruimte voor het komen tot een bestuursakkoord in plaats van een coalitieakkoord. Met vijf personen in een DB in een semi-dualistisch stelsel geeft het ook stabiliteit in een Algemeen Bestuur gezien de kwaliteit van de huidige fractievoorzitters en opvolgers.

Partij voor de Dieren en BvNL hebben op een aantal inhoudelijke thema's andere te respecteren uitgangspunten dat vertegenwoordiging zoals voorgesteld onhaalbaar is. Voor Partij voor de Dieren geldt dat onder andere voor hun visie op de muskusrattenbestrijding. BvNL heeft aangegeven als nieuweling ruimte te willen hebben voor het zich eigen maken van de waterschapstaken en daarbij de ruimte willen hebben om haar eigen geluid te laten horen. Echter beide partijen hebben op onderdelen standpunten die prima aansluiten bij die van de genoemde coalitiepartijen. Wanneer deze onderdelen niet opgenomen worden in het bestuursakkoord, maar op hoofdlijnen benoemd worden, is de verwachting dat een coalitieakkoord kan leiden tot een bestuursakkoord.

Samenstelling DB

In klassieke verkenning- en formatiefases wordt vaak pas aan het eind van de formatie bekend welke personen het nieuwe DB zullen vormen. Ik heb echter mijn opdracht van de BBB aangenomen met het beeld in deze verkenning te komen met een voorstel voor de samenstelling van een Dagelijks Bestuur waarbij wederzijds respect voor verschillen in uitgangspunten, de wil om samen te werken, flexibiliteit en aanpassingsvermogen een grote rol spelen. Juist omdat er zo'n brede coalitie is en kansen voor een bestuursakkoord vind ik dat van het grootste belang. Daarnaast is mijn stellige overtuiging dat er gezien de vorige periode aan de voorkant sprake moet zijn van een positieve groepsdynamiek en wederzijds vertrouwen in de fracties en mogelijke DB-leden. Daarom zijn in deze fase al afspraken gemaakt over de getrapte vertegenwoordiging in het Dagelijks Bestuur. De exacte invulling op persoonsniveau komt gedurende de volgende fase.

De kandidaat DB-leden worden dan ook aangezocht in de combinaties:

Namens BBB:	2 personen
Namens Water Natuurlijk, PvdA en geborgd Natuur:	2 personen
Namens Geborgd Landbouw, VVD, FNP:	1 persoon

Voor de kandidaten die aangezocht worden, geldt vanzelfsprekend dat zij het screeningsproces door de dijkgraaf nog zullen moeten doorlopen alvorens duidelijk is of zij als kandidaat DB-lid geïnstalleerd kunnen worden. Daar waar beoogde kandidaten al bekend zijn en niet deel uit maken van het Algemeen Bestuur adviseer ik de coalitiepartijen om deze kandidaten al wel te betrekken bij de formatiefase. Zo kunnen zij direct bijdragen aan de groepsvorming.

Aantal fte voor DB

De verkenningsfase is begonnen op basis van informatie vanuit de dijkgraaf dat 3,4 fte te verdelen was voor het Dagelijks Bestuur. Drie fte wettelijk en 0,4 fte extra vanwege de zitting van de dijkgraaf in het DB van de Unie van Waterschappen (UvW). Dat bleek bij nader inzien niet zo te zijn. Alleen DB-leden die in het DB van de UvW zitten mogen 0,4 fte extra verdelen in hun eigen DB. Dat geldt dus niet voor dijkgraven. Binnen de UvW is een voorstel voor de minister van Binnenlandse Zaken in voorbereiding voor de aanpassing van de Algemene Maatregel van Bestuur voor het ophogen van het maximaal aantal te verdelen fte's van 3,0 naar 4,0. Dit voorstel dient, na akkoord van de minister, nog voor advies voorgelegd te worden aan de Raad van State. De verwachting is dat deze discussie zal leiden tot besluitvorming rond de zomer van 2023 met ingangsdatum 1 januari 2024. Dat betekent dat dit DB van start zou kunnen gaan met 5 x 0,6 fte.

Toch vind ik dat de grootte van de opgaves waar Wetterskip Fryslân voor staat, een hogere verdeling dan 3 fte rechtvaardigt. Ook een gelijke verdeling van de fte's is van belang om gelijkwaardigheid in het team vanaf het begin te voelen en mee te nemen in de gehele bestuursperiode. Daarom adviseer ik het huidige DB van WF om bij de minister ontheffing te vragen op de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) voor een bezetting van 4,0 fte ipv 3,0 fte. Dat zou neerkomen op $5 * 0,8$ fte per DB-lid. In de wetenschap dat het ministerie op de hoogte is van de complexiteit en grote hoeveelheid werk dat verzet dient te worden, onder andere in gezamenlijke trajecten als PPLG / FPLG, veenweide, funderingsproblematiek, KRW etc., en gezien de aanstaande wijziging van de AMvB, vertrouw ik op een positieve reactie van onze collega overheid. Zeker gezien de gevoerde discussie in de UvW en het verwachte positieve besluit tot uitvoering van mogelijke ophoging van 3,0 naar 4,0 fte per 1/1/2024.

Input voor de formatie

De BBB heeft me gevraagd om ook de formatiebesprekingen te leiden. Ik vind dat een eervolle vraag en geef daar graag invulling aan. In de tweede ronde gesprekken heeft een inventarisatie plaats gevonden van de onderwerpen waarover in de coalitie nog nader gesproken dient te worden. Deze zijn te categoriseren in drie groepen.

Onderwerpen voor inhoudelijke verdieping in de volgende fase

- a) Gebiedsgericht werken om te komen tot maatwerk afspraken: afspraken over uitwerking participatiebeleid en samenwerking met provincie (de regisseur van de gebiedsprocessen) en collega overheden
- b) Peilbeheer: afspraken over visie (WaBoS, BOVI) en werkwijze (inclusief waterberging en verzilting)
- c) KRW uitvoeringsplan: afspraken over eventuele aanpassing programma met aandacht voor monitoring en aanpak vervuiling (ook riooloverstorten)
- d) Biodiversiteit: afspraken over rol en werkwijze, mede in relatie tot bufferzones
- e) Dijkversterking: afspraken over keuzes in de uitvoering
- f) Financiën: afspraken over financiële uitgangspunten (herbevestigen)

Onderwerpen die leiden tot een nader te verstrekken bestuurlijke opdracht

- g) Waterzuiveringen: afspraken over tijdpad en thematiek toekomstvisie zuiveringen
- h) Energie en grondstoffen: afspraken over tijdpad en thematiek van een visie hierop
- i) Innovatie: afspraken over tijdpad voor een wijziging van de werkwijze innovatie
- j) Financiën: afspraken over tijdpad nadere discussie tariefstelsel
- k) Financiën: afspraken over tijdpad voor een plan vervangingsinvesteringen
- l) Financiën: afspraken over tijdpad en thematiek inzet op lobby / externe financiering

Onderwerpen waar partijen het met een goede beschrijving snel over eens zullen zijn

- m) WF als waterautoriteit: met BOVI, LT2035 en FPLG/gebiedsgerichte aanpak als dragers
- n) Energie en klimaat: herbevestigen doelstellingen met bijbehorende aanpak
- o) Veenweide: bevestigen dat de coalitie het vastgestelde beleid voortzet / uitvoert
- p) Funderingsproblematiek: bevestigen dat de coalitie het vastgestelde beleid voortzet / uitvoert
- q) Financiën: bevestigen dat de coalitie het huidige kwijscheldingsbeleid voortzet
- r) Financiën: de wens vastleggen om de eigen bijdrage HWBP ter discussie te stellen
- s) Financiën: huidige begroting vertalen naar Kaderbrief 2024

Deze onderwerpen zullen daarmee de vragen beantwoorden: Waar zijn we als Wetterskip Fryslân van? Hoe zien we onszelf als Waterautoriteit? En wat hebben we ervoor nodig om dat waar te maken?

Rest mij verder niets dan alle gesprekspartners en de ondersteuning tot dusver hartelijk te danken voor hun bijdrage en samenwerking. Ik kijk uit naar een vruchtbaar vervolg van de besprekingen om te komen tot een stabiel en professioneel Dagelijks Bestuur voor Wetterskip Fryslân met een coalitieakkoord en potentieel bestuursakkoord.

Klaas van Weperen